

בעזרת השם יתברך

קונטרס

לשון קדשו

דברות קודש של כ"ק מרן אדמו"ר רבן של ישראל

רבינו יואל טייטלבוים זללה"ה

אבדק"ק סאטמאר יע"א

וגאב"ד עיר"ק ירושלים תובב"א

סעודה שלישית

פנחס תשב"ז (חלק ב)

שיבוא פנחס וימול את הראוי לו

- ביאור מְשֵׁל שאמר משה, קְרִינָא דְאִינְרֵתָא אִיהוּ לִיהוּי פְּרֻנְקָא • פנחס הוא אליהו, וכדי שיזכה להיות מבשר הגאולה, הוצרך לו זכות המצוה במה שקינא קנאת ה' בהריגת זמרי • בוודאי וברמב"ם: נשמת נדב ואביהוא נכנסו בפנחס, לאחר שהרג את זמרי • הקב"ה מודקדק עם צדיקים כחוט השערה, רק במקום שצריך להיות בחינת נזרא עֲלִילָה • גָּעוּ פֹּלֶם בְּבִכָּה, כי ראו אורך הגלות ושעתיד בית המקדש ליחרב, ושיומסר המקום תחת ידי הרשעים האפיקורסים • כרתי ופלתי: מה שאלוהו יקדים לבא קודם הגאולה, הוא רק באם הגאולה יהיה בְּעֵתָה • מה שתשבי יתרץ קושיות ואיבעיות, דאף כי משה רבינו דבר בשם ה', אבל אליהו יהא קורא ומתרגם וישמיע דבריו אל העם •

נעתקו בלשון אידיש

בהוספת ביאורים והערות

להבנת הענין

שנת תשפ"ג לפ"ק

יצא לאור ע"י מערכת לשון קדשו

כל הזכויות שמורות ואיסור השגת גבול ידוע © Copyright

צו מגרב זיין רופט: 1-718-388-5519 | דורך קרעדיט קארד: 1700 # 845-366-2793

15 מינוט מתוך (76) זייער קלאר ****

לשון קדשו - קונטרס רמז-ב

לשון קדשו:

929-522-1515

דרוק 1 דערנאך 946

צו הערן די רעקארדינגס.

פאר הערות דרוק 3

• ברכת מזל טוב •

הר"ר משה יואל זילבערשטיין הי"ו

לאירוסים בנו החתן נתן דוד נ"י

עב"ג בת הר"ר יושע מאיר גפן הי"ו

הר"ר ישעי' יעקב בינער הי"ו

לאירוסים בנו החתן חיים יואל נ"י

עב"ג בת הר"ר אליעזר קליין הי"ו

זכות וברכת רביה"ק זי"ע יחול על ראשם, שיזכו לרוות רב נחת וקדושה מכל יוצאי חלציהם בשפע רב עד בלי די

• יהם יעלו לזכרון •

מרן חיים בן משה (בן עטר)

בעל אור החיים הקדוש זי"ע

לרגל יומא דהילולא קדישא ט"ו תמוז תק"ג

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

הרה"ח רחמים ומוקיר רבנן, מוה"ק תלמיד רביה"ק זי"ע,

וידיו רב לו בהדפסת ספריו הקדושים

רבי זאב ז"ל פריעדמאן

בן הרה"ח ר' יואל זוסמאן ז"ל

נפטר כ' תמוז תשפ"א

הרה"ח המפורא

רבי טובי' גדלי' ז"ל פליישמאן

בן הרה"ח ר' ישראל ז"ל

מק"ק קליינווארדיין יצ"ו ושם מנו"ב

נפטר כ"ג תמוז תש"א

הרכנית הצדיקת בת קדושים, אשר כל ימיה
היתה דבוקה באבותיה הקדושים בכל ימי נפשה

רעביל בריינדל ע"ה מייטלבוים

בת כ"ק אדמו"ר ר' משה זצ"ל אבר"ק קיוויאשר

נפטרה ד' שבט תשפ"ג

הרכנית הצדיקת המפורסמת

פעסיל לאה ע"ה מייטלבוים מסאטמאר

בת הגה"ק ר' אהרן וצללה"ה הי"ד אבר"ק וואלאווא ונירבאטור

אשת חיל עמרת בעלה של

כ"ק מרן אדמו"ר בעל ברך משה וצללה"ה

נפטרה ביום כ"ג תמוז תש"ע

האשה החשובה מרת מלכה ע"ה

ב"ר יחיאל אלטער הלוי ז"ל

אשת הרה"ח ר' יוסף סאקס ז"ל

נפטרה כ"א תמוז תשנ"ז

האשה החשובה אשה יראת ה', בעלת מדות טובות
וישרות התנהגה בצניעות בפשטות ובתמימות

מרת מילא ע"ה קארפען

בת הרה"ח ר' יחזקאל שרגא ז"ל הי"ד

נפטרה י"ט תמוז תשנ"ז

KolSatmar.com

קושיות ודקדוקים בתחלת הפרשה

טז

הקדמה לקושיא יג-יח

בגמרא: זמרי הביאה אצל משה, נתעלמה ממנו הלכה, ונעו כולם בבכיה, דכתיב וְהָמָּה בָּכִים פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד. וַיֵּרָא פִּינְחָס, רָאָה מַעֲשֵׂה וְנוֹכַר הַלֵּכָה, וְאָמַר לְמִשְׁה לֹא כָךְ לִימַדְתָּנוּ בְּרִדְתָּךְ מִהֵרָ סִינִי הַבּוֹעֵל אֶרְמִית קִנְאִין פּוֹגְעִין בּוֹ, אָמַר לוֹ קִרְיִינָא דְאִיגְרָתָא אִיהוּ לִיהוּי פְּרִוֶּנְקָא

דאָס גאַנצע ענין [של מעשה זמרי, דארף מען פארשטיין].

איך האָב געשמועסט נעכטן נאָכט אויך, פון די גמרא אין סנהדרין דף פ"ב, וְהָיָה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא (בלק כה, ו), תִּפְסָה בְּבִלְוִיָּתָהּ, און ער האָט זי געפירט צו משה רבינו'ן [ושאל] אסורה זו, או מותרת. ואם תאמר אסורה, בת יתרו מי התירה לך. נְתַעְלְמָה מִמֶּנּוּ הַלֵּכָה, משה רבינו'ן איז נְתַעְלֵם געווען די הלכה [דקנאין פוגעין בו]. גָּעוּ כֻּלָּם בְּבִכְיָה, האָבן זיי אַלע געוויינט, שנאמר (שם) וְהָמָּה בָּכִים פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד.

האָט פִּינְחָס געזאָגט [לא כן] לְמַדְתָּנִי רבינו, הַבּוֹעֵל אֶרְמִית קִנְאִין פּוֹגְעִין בּוֹ. האָט ער געזאָגט [משה לפינחס] קִרְיִינָא דְאִיגְרָתָא אִיהוּ לִיהוּי פְּרִוֶּנְקָא.

יז

קושיא יג

בישמח משה מתמה האך שייך אצל משה רבינו שהוא עצם התורה, שנתעלמה ממנו הלכה

יג) קודם איז דאָך שווער - האָב איך שוין נעכטן געפרעגט, דער ישמח משה פרעגט עס אויכעט², אַז ס'איז שווער, - וואו איז פֿאַרהאַנדן ביי משה רבינו [אַז ס'זאָל זיין] נְתַעְלְמָה מִמֶּנּוּ הַלֵּכָה, [וכי] ער האָט עפּעס פֿאַרגעסן? [והלא] ס'שטייט דאָך³ אפילו [ביי אַלע] אידן, אַז מ'העט גיווען געהערט [תורה] פון בורא כל עולמים, העט מען גיווען נישט פֿאַרגעסן קיינמאָל. נאָר ווייל מ'האָט געהערט מפי בשר ודם [לכן אדם לומד תורה ומשכחה].

^א בגמרא סנהדרין (פב): וַיֵּאמֶר מֹשֶׁה אֶל שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל וגו' (בלק כה, ה). הלך שבטו של שמעון אצל זמרי בן סלוא, אמרו לו הן דנין דיני נפשות ואתה יושב ושותק. מה עשה, עמד וקיבץ עשרים וארבעה אלף מישראל וכו'. תפשה בבִּלְוִיָּתָהּ וְהִבִּיאה אצל משה, אמר לו בן עמרם זו אסורה או מותרת, ואם תאמר אסורה, בת יתרו מי התירה לך [פירשי:] משה קודם מתן תורה נשא, וכשנתנה תורה כולן בני נח היו ונכנסו לכלל מצות והיא עמהם, וגרים רבים של ערב רב]. ^ב נתעלמה ממנו הלכה [שנאמר לו בסני, הַבּוֹעֵל נְכִרִית וכו'], גָּעוּ כֻּלָּם בְּבִכְיָה. והיינו דכתיב וְהָמָּה בָּכִים פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד, וכתיב וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר. מה רָאָה, אמר רב, רָאָה מַעֲשֵׂה וְנוֹכַר הַלֵּכָה. אמר לו, אָחִי אָבִי אָבָא [היינו משה, שהיה אחי אבי אביו אהרן], לֹא כָךְ לִימַדְתָּנוּ בְּרִדְתָּךְ מִהֵרָ סִינִי הַבּוֹעֵל אֶרְמִית קִנְאִין פּוֹגְעִין בּוֹ, אמר לו קִרְיִינָא דְאִיגְרָתָא אִיהוּ לִיהוּי פְּרִוֶּנְקָא [שליח]. ושמאל אמר, רָאָה שאין חכמה ואין תבונה ואין עצה נגד ה' [וכלומר נזכר פסוק אין חֲכָמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֶצָה לַיָּגֵד ה' (משלי כא, ל)], כָּל מָקוֹם שִׁישׁ חִלּוּל הַשֵּׁם אֵין חוֹלְקִין כְּבוֹד לַרֵּב [לפיכך הורה פנחס הלכה בפני רבו, ולא המתין ליטול רשות ממש, שלא יראו הרואים וילמדו להתיר את הנכרית]. רבי יצחק אמר רבי אליעזר, רָאָה שבא מלאך והשחית בעם, וַיָּקָם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶחַ בְּיָדוֹ וכו'.

^ב בישמח משה סוף פרשת בלק (ד"ה בסנהדרין) הביא דברי הגמרא, ועל זה כתב: והנה קשה טובא. א) איך יתכן שנשכח ממש, הלא איתא במדרש רבה שיר השירים (מובא להלן) אלולי שאמרו ישראל למשה דְּבַר אֶתָּה עֲמָנוּ וגו', הָיִינוּ לֹמְדִים וְלֹא הָיִינוּ שׁוֹכְחִין וכו'. ואם כן כיון שמשו בעצמו שמע מפי השי"ת, איך יתכן בו שכחה. ב) יש לדקדק דהיה ראוי לומר נשכח מהם הלכה, ומה הוא הלשון נתעלם. ג) כיון שהזכיר פנחס את משה ההלכה, למה לא נזכרו משה לקנא קנאת ה"צ, ולמה כיבד לפנחס במצוה זו. ד) מה הוא המשל קריינא דאיגרתא. נומזה תבין כי גם קושיא יד-טו דלהלן, הם ממה שהקשה בישמח משה].

[ונמצא כי] אַז מ'הערט פון בורא כל עולמים, איז נישט פאַרהאַנדן קיין פאַרגעסן.
[און] משה רבינו האָט דאָך אַלעס געהערט פון בורא כל עולמים, [ואם כן] וויאָזוי האָט
ער עפעס פאַרגעסן.

יח

קושיא יד

למה לאחר שהוכירו פנחס, אמר לו דאיהו ליהוי פרוונקא, ולא עשה זאת משה רבינו בעצמו

(יד) דערנאָך, אַז ער האָט אים שוין דערמאָנט [פנחס למשה], נו האָט ער זיך
געדאַרפט צוכאַפּן און טון [אליין, ולבסוף] הערשט דעמאָלטס [איז] נַתְרָשְׁלוּ יְדִיו, האָט
ער ווייטער נישט [געטון].

יט

קושיא טו

האיך שייך לכאן המשל של קריינא דאגרתא דוקא

(טו) און וואָס איז דאָס לשון קריינא דאגרתא איהו ליהוי פרוונקא, וואָס איז דער
'קריינא דאגרתא', - איך האָב שוין געזאָגט נעכטן דערויף, נאָר דאָכט זיך מיר
[היצט], עוד לאלוק מילין (איוב לו, ב), - וואָס עפעס קריינא דאגרתא, וואָס אַ 'אגרת',
וואָס פאַר אַ 'ליינען'.¹ וואָס איז דעם מָשָׁל.
זאָל ער זאָגן [נאָר] איהו ליהוי פרוונקא, [ומהו הכוונה באומרו גם הלשון] 'קריינא
דאגרתא'.

כ

קושיא טז

להבין ענין הבכיה שאמרו בגמרא שהיו בוכים דייקא על הענין שנתעלמה ממנו הלכה

(טז) והמה בכים. וואָס איז געווען די בכיה?

מ'קען זאָגן [שהבכיה היה] אויף דער גרויסער פּרָצָה, זיי האָבן געזען אַ נשיא אין
שבת שמעון. [אבל לפי זה] העט ער גיווען געדאַרפט שטעלן די בכיה ביי דער מעשה,
[וואו ס'שטייט] והנה איש מבני ישראל בא, און [אז] ער האָט אַזוי געטון. [אָבער] אויף

¹ בשיר השירים רבה (א, פסוק ב): ר' יהודה אומר, בשעה ששמעו ישראל אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ, נתקע תלמוד תורה בלבם, והיו למדים ולא היו משכחין. באו אצל משה ואמרו, משה רבינו, תעשה אֶת פְּרוּבִּיּוֹן שְׁלִיחַ בִּינוּתֵינוּ, שנאמר דָּבָר אֲתָה עֲמָנוּ וְנִשְׁמָעָה (יתר כ, טז), וְנִתְּנָה לָמָּה נָמוֹת (ואתחנן ה, כב), ומה הננייה יש באבידה שלנו. חזרו להיות למדים ושוכחים, אמרו מה משה בשר ודם עובר, אף תלמודו עובר. מיד חזרו באו להם אל משה, אמרו לו משה רבינו לוואי יגלה לנו פעם שניה, לוואי ישקני מְנַשְׁקִיּוֹת פִּיהוּ (שיר השירים שם), לוואי יתקע תלמוד תורה בלבנו כמות שהיה. אמר להם אין זו עכשיו, אבל לעתיד לבא הוא, שנאמר (ירמ' לא, לב) נִתְּנִי אֶת תּוֹרָתִי בְּקֶרֶבְךָ וְעַל לִבְךָ אֶכְתָּבָהּ.

² וכלשון המבואר במדבר רבה (כ, כד): תפשה בבלוריתא והביאה אצל משה, אמר לו בן עמרם זו מותרת או אסורה, אמר לו אסורה היא לך. אמר לו זמרי, ואותה שלקחת מדינית היא, מיד נתרשלו ידיי של משה ונתעלמה ממנו הלכה, וגעו כולם בבכיה, דכתיב והמה בכים, למה בוכים, שנתרפו ידיהם אותה שעה. מָשָׁל למה הדבר דומה, לבת מלך שנתקשטה ליכנס לחופה לישב באפריון ונמצאת מקלקלת עם אחר, שנתרפו ידי אביה וקרוביה, כך ישראל בסוף מ' שנה חנו על הירדן לעבור לארץ ישראל וכו', ושם נפרצו בזנות ורפו ידי משה, וידי צדיקים עמו.

³ דהך הלכתא דקנאין פוגעין בו הוא הלכה למשה מסיני (וכמבואר ברש"י סנהדרין פא, ז), ולא נזכר בפסוק.

דעם וואָס ס'איז געווען נִתְעַלְמָה מִמֶּנּוּ הִלְכָּהּ, דערנאָךְ שטייט [בגמרא] גָּעוּ כּוֹלָם בְּכִכָּיָהּ, די גמרא ברענגט [אויף 'דעם'] שְׁנֵאמַר וְהָמָּה בָּכִים פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד.

כא

קושיא יז

להבין כוונת לשון הפסוק וְהָמָּה בָּכִים 'פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד' דייקא, דמה בא להשמיענו בזה (יז) [און] לְכַאֲוֶרָה וּוָאָס עֲפֻעַס גְּרָאָד [נקט הכתוב לומר כי היה זה] פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד וואו מ'הָאָט געוויינט, [דער] גָּעוּ כּוֹלָם בְּכִכָּיָהּ. פֶּאָרוּוָאָס דָּאָרף ער דערציילן 'וואו' זיי זענען געשטאַנען ווען זיי האָבן געוויינט.

[סיי] וואָס די בְּכִיָּה איז געווען, יהיה איך שיהיה ס'איז געווען אַ בְּכִיָּה, [אבל בכל אופן צריך טעם פֶּאָרוּוָאָס] דער פסוק איז מראה מקום [אז] דָּאָרטן האָבן זיי געוויינט, ביים פָּתַח.

כב

קושיא יח

לפי פשוטו שהכוונה שכולם עמדו שם, יש להבין וכי היה זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה (יח) [ועוד קשה לפי פשוטו, וכי] זענען זיי דען אַלע געשטאַנען פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד, [און ס'איז געווען] מוֹעַט מחזיק את המרובה ? [וכמו שמצינו דעל הפסוק] וְתִקְהַל הָעֵדָה אֶל פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד (צו ח, ד) [דרשו כחז"ל] שיהיה מוֹעַט מחזיק את המרובה. [ולמה יהא נעשה נס כזה בכאן, ווען] ס'איז גָּעוּ "כוֹלָם" בְּכִכָּיָהּ .. [ש'עמדו כולם] פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד.

כג

הקדמה לקושיא יח-כא

במדרש דקדק גם כן על מה שרפו ידי משה, וקאמר דהוא כדי שיבא פנחס ויטול את הראוי לו. די קוּשְׁיָא (דלעיל בקושיא יד) פֶּאָרוּוָאָס ער האָט נישט געטון [משה בעצמו, להרוג את זמרי]. לְכַאֲוֶרָה שטייט [עס שוין] אין מדרש רבה.

כד

אין מדרש רבה שטייט דאָס לשון¹, למה רפו ידי משה, ער איז געשטאַנען כנגד ששים רבוא אידן ביים עגל, וכאן רפו ידי משה, למה.

¹ בויקרא רבה (י, ט): וְאֵת כָּל הָעֵדָה הִקְהֵל אֶל פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד (צו ח, ג). אמר רבי אלעזר, כל ישראל ששים רבוא, וְאֵת אומר אֶל פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד, אלא זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה. [נועין עוד באורך בתנחומא צו (סימן יב)].

² הלשון רפו ידי משה, הוא בבמדבר רבה (כ, כד) המובא לעיל (כהערה ד) [וכן הוא בתנחומא (כלק סימן כ)]. וממשיך שם המדרש: וְהָמָּה בָּכִים. והוא עומד [ובתנחומא: והרי עמד] כנגד ששים רבוא [בעגל, שנאמר] וַיִּקַּח אֶת הָעֵגֶל אֲשֶׁר עָשָׂה (תשא לב, כ), וְרָפּוּ יָדָיו. אלא בשביל פנחס, שיבא ויטול את הראוי לו. ולפי שנתעצל, לא ידע איש את קבורתו. ללמדך שצריך אדם להיות עז כגמר וקל כנשר ורץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון קונו (אבות ה, כ), מכאן את למד שמדקדק [הקב"ה] עם הצדיקים כחוט השערה (בבא קמא ג.).

אלא כדי שיבוא פינחס ויטול את הראוי לו, ענטפערט דער מדרש, ווייל פינחס האָט געדאַרפֿט צו קומען, און 'ער' זאָל באַקומען דעם שְׂכָר, וועגן דעם איז געווען רפו ידי משה, האָט עס אַזוי געברויכט צו זיין.

כה

ומסיים המדרש: ולפי שנתעצל משה, לא ידע איש את קבורתו. ללמדך שצריך אדם להיות עז כגמר וקל כנשר ורץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון קונו, מכאן את למד שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה פירט אויס דער מדרש ווייטער, בשביל שיבוא פינחס ויטול את הראוי לו. ולפי שנתעצל משה בהריגת זמרי, לכך ולא ידע איש את קברתו (ברכה לד, ו), ללמדך שיהא אדם קל כנשר ורץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביו שבשמים, ומכאן [אתה למד] שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה. אַזוי שטייט דאָס לשון אין מדרש רבה.

כו

קושיא יט

לכאורה הוא סתירה, שהתחיל במעם מספיק על מה שלא עשה משה, לפי שהיה הדבר ראוי לפינחס דייקא. ושוב מסיים שנענש משה על זה, במה שלא ידע איש את קבורתו (יט) לכאורה ער איז זיך סותר מיניה וביה, ער זאָגט דאָך אַ תּירוץ מִסְפִּיק, [אז] ער [משה] האָט נישט געדאַרפֿט צו טון ווייל ס'איז אַזוי באַשערט געווען, [אז] די כְּהוֹנָה זאָל קומען [פאר] פִּינְחָס'ן.¹ נו פאַרוואָס האָט ער עפעס באַקומען עפעס אַן עוֹנֶש דערפֿאַר.

כז

קושיא כ

וגם עצם הענין צריך ביאור, דמה ענין מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה יש בזה, שלכך נתעלם מקום קבורת משה, לפי שנתעצל במעשה זמרי (כ) און דערנאָך, ס'איז דאָך עפעס גאָר נישט מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה אַז דורך דעם איז נסתתר קברו. וואו קומט דאָס צו דעם, 'ווייל' ס'איז נתעצל משה, דורכדעם איז געווען נסתתר קברו של משה.

כח

קושיא כ

להבין הקישור מה שמסיים המדרש על זה, דמכאן אתה למד דהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה (כא) און וואו קומט דערנאָך [צו דעם, מה שמסיים] שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה. דעם גאַנצן מדרש דאַרף מען פאַרשטיין.

¹ והיינו דבפשטות מה שאמרו שיבוא ויטול את הראוי לו, היינו הברית כהונת עולם. ועיין להלן בהדרוש מה שמפרש רבינו בזה באופן אחר, דקאי על הראוי לו להיות מבשר הגאולה לעתיד לבא.

קלז

ישוב הקושיות בתחלת הפרשה

לאָמיר דאָ צוקומען צו די פרשה [פון] פֿינַחס בֿן אֶלְעָזָר בֿן אֶהֱרָן הַכֹּהֵן וְגו', [ולסוף פרשת בלק] וְהָמָּה בָּכִים [פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד].

קלח

הקדמה ל'ישוב קושיא יג-יד

לאָמיר זען.

דער מדרש (דלעיל באות כד) זאָגט דאָ אַ טעם פֿאַרוואָס ס'איז געווען נתעלמה ממנו הלכה, פֿאַרוואָס איז דאָס אַזוינס געווען, פֿאַרוואָס איז געווען רפו ידיו, כדי שיבוא פינחס ויטול את הראוי לו. מ'האָט געדאַרפט האָבן פֿינַחס'ן [דערצו, ווייל] 'דאָס' איז עס, 'ער' האָט געמוזט זיין [מי שיעשה זאת].

קלט

מבואר בתרגום יונתן, שבמעשה זו הוכטח לפינחס להיות המבשר על הגאולה העתידה

[והענין בזה לפי שהיה בזה הכנה להגאולה העתידה, וזו] דער תרגום יונתן זאָגט [בהפסוק] לֵכֶן אָמַר וְגו' וְהִיָּתָה לוֹ וְלִזְרָעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנָּה עוֹלָם, וַיְחִי לְחַיִּי עֲלֵמָא לְמַבְשָׁרָא גְאוּלְתָּא, [ווייל] 'ער' וועט זיין דער מְבַשֵּׁר אויף די גְאוּלָּה, [כי פינחס זה אליהו].

קמ

ואיתא בכרתי ופלתי, דמה שאליהו יקדים לבא קודם הגאולה, הוא רק באם הגאולה יהיה בְּעֵתָה. אבל באם יהיה בבחינת אַחֲשֵׁנָה, לא יצטרכו לזה

[והנה] דער פליתי זאָגט דאָן אין [יורה דעה] סוף סימן ק"י, אַז דעס וואָס מ'ברויך

^ט בכרתי ופלתי (להגריי אייבשיין, על שו"ע י"ד) בסוף קונטרס בית הספק שבסוף סימן ק"י, וז"ל: וכדי לסיים בדבר טוב וכו', בשמעתינן הנ"ל (עירובין ג:) דפירשו התוספות מתחלה דיום שבן דוד בא היינו 'שבא בהחלט', והקשו מאי שנא דלא חיישינן בכהן, ורבינו תם פירוש 'ראוי לבוא'. ובהכי נחיא מה שמקשין הא משיח בן יוסף צריך לבא קודם שיבא משיח בן דוד, ולפירוש רבינו תם נחיא. והדבר צריך תלמוד וכו'. ונראה הא דכתב הרמב"ם סוף הלכות מלכים דאין הדבר מוחלט שיבא אליהו קודם משיח, אף דבגמרא אמרו כן, והא קרא [כתיב] הנני שולח (מלאכי ג, כג) וכו'. אבל ידוע מה שאמרו חז"ל (סנהדרין צח.) בְּעֵתָה אַחֲשֵׁנָה (ישעי' ס, כב), לא זכו בְּעֵתָה, זכו אַחֲשֵׁנָה. וס"ל להרמב"ם, ודאי סדר ותנאי ביאת משיח הוא שאליהו בא לבשר ביאתו, רק הני מילי אם נעשה בְּעֵתָה, אבל אם זכו שימחר ויחיש גאולה, מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות לשנות הסדר ואהבה של הקב"ה, כי זכו ישראל משנה השורה. והן הן דברי הרמב"ם, כי ודאי ראוי שאליהו יבא קודם לכפר, אבל אין מוחלט, כי אולי ירחם ה' להעלות על ישראל רוח קדשו לעבדו בכל לבב, ואז יחיש הפדות והגאולה למחר ביאת בן דוד מבלי בשורת אליהו ז"ל.

והנה זה תליא בשני פירושים הנ"ל, אם הפירוש [האומר הריני נזיר] ביום שבן דוד בא, שחיישינן 'שבא היום', ולכן אסור ביין, על זה שפיר יש להשיב הא לא בא אליהו מאתמול, ואי לחוש שישאל יזכו בתשובה עד שימחר ביאתו, דבר זה לא שכיח ולא מצוי בעוה"ר, כדאמרין (סנהדרין כב.) קלקלתו תקנתו, ובשביל ספק דלא שכיח כלל לא אסרו ביין וכו'. אבל אי אמרינן הפירוש 'יום שראוי לבוא', אם כן גם יום זה ראוי לבא, יהיה באופן רחוק. ואי דלא אתי אליהו מאתמול מכל מקום 'ראוי' הוא, אם היום בקול ה' ישמעו ובא בן דוד בלי אליהו, 'ראוי' עכ"פ מיקרי. ^ו והנה יש לכאורה ראייה לפירוש ר"ת וכו' [עיי"ש ראייתו]. ובזה דברי הרמב"ם ברורים וכו' [עיי"ש].

ובזה יובנו דברי התוספות הנ"ל, דלפי' ראשון שבן דוד בא בהחלט, וקשה הא משיח בן יוסף לא בא, כי כך הסדר להיות משיח בן יוסף מבשר קודם משיח בן דוד, וליכא למימר דאולי יזכו ישראל ויהיה אחישנה ויבוא משיח בן דוד תיכף, לדבר דלא שכיח לא גזרינן לאסור בניירות משום ספק רחוק וכו'. אבל לפירוש ר"ת דפירשו 'ראוי לבוא', לא קשה ממשיח בן יוסף, דאולי אחישנה כנ"ל, ואי דלא שכיח מה בכך, עכ"פ ראוי לבא, יהיה באיזה אופן שיהיה, שכיח או לא שכיח וכו'.

[ע"ע בשו"ת מהר"ם שיק (י"ד סימן ק"ז) מה שכתב כעין זה. ועיין ביוצא משה (א, נגד) מה שכתב בענין דברי הפלתי].

הָאָבֶן אֱלִיהוֹן פֿריער, דאָס איז נאָר ווען ס'איז לאַ זָכוּ און ס'איז (די גאולה) בְּעֵתָהּ (ישעי' ס. כב. ובגמרא סנהדרין צח.). אָבער ווען ס'איז אַחֲשֵׁנָה (שם) [דהוא כשהם זָכוּ], קען עס קומען פלוצים, ברויך מען גאָרנישט.

קמא

והענין מובן בפשטות, דהרי ביאתו של אליהו הוא בעיקר כדי להחזיר את ישראל בתשובה, וזהו רק באם לא זָכוּ, שאז הגאולה הוא בְּעֵתָהּ.

דאָס פֿשטות איז דאָךְ אויכעט [מובן אַזוי].

וואָרן דער רמב"ם זאָגט דאָךְ אַז תכלית ביאתו [של אליהו] וועט זיין [בכדי] ער זאָל מַחְזִיר בְּתִשּׁוּבָה זיין [אידן]. און אַז ס'איז זָכוּ, איז דאָךְ נישטאָ קיין חטאים אַזוי צווישן אידן, פעלט נישט אויס [שיבוא אליהו להחזירם בתשובה].
על כל פנים אַזוי זאָגט דער פלית.

קמב

ומבואר בוודר וכן איתא בשם הרמב"ם, דמרב פחד כשנתקבצו על פנחס להרגו, יצתה נשמתו, ונכנס בו נשמת נדב ואביהווא. ובוה מפרש הוודר את הפסוק פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, כי פינחס בעצמו נעשה גם בנו של אהרן, שהם נדב ואביהווא

דעס וואָס מ'האָט געדאַרפט האָבן אֱלִיהוֹן, מ'האָט געדאַרפט האָבן ס'זאָל זיין [פינחס זה] אֱלִיהוֹ, ס'שטייט דאָךְ אין רמב"ם, - [והענין מבואר בוודר (כדלהלן), נאָר] דער מתנות כהונה^א ברענגט עס פונעם רמב"ם אויכעט, - אַז ס'איז פֿרָחָה נִשְׁמָתוֹ [של פינחס] געוועזן דעמאָלטס ביי דער זאָך [של הריגת זמרי], ווען מ'האָט אים געוואָלט הַרְגֵעֲנֵנּוּ .. [ופרחה נשמתו] פֿאַר אַיִמָּה און פֿאַר פֿחד. און נשמת נדב ואביהווא, - ער [פנחס] איז נאָך געווען חם, - זענען זיי אַריינגעגאַנגען אין אים, האָט ער באַקומען [נשמת נדב ואביהווא, ועל ידי זה נשאר בחיים].

קמג

אין זוהר הקדוש^ב שטייט דאָךְ אַרויס [אַזוי, בבואר הכתוב] פֿינְחָס בֶּן אֱלֵעָזָר, [אַז] ער איז געווען אָבער בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אויכעט, ווייל 'ער' איז געווען נדב ואביהווא, ווייל ס'איז געווען פֿרחה נשמתו און [נשמת] נדב ואביהווא איז אַריינגעגאַנגען [בפינחס].

^א ברמב"ם (מלאכי יב. ב): אמרו חכמים (ברכות לז. ד): יראה מפשוטן של דברי הנביאים, שבתחילת ימות המשיח תהיה מלחמת גוג ומגוג, ושקודם מלחמת גוג ומגוג יעמוד נביא ליישר ישראל ולהכין לבם, שנאמר הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי גֹרִי, ואינו בא וכו' אלא לשום שלום בעולם, שנאמר וְהָשִׁיב לָב אֲבוֹת עַל בָּנִים. ויעיין עוד ברמב"ם (תשובה ז. ה): כל הנביאים כולן ציוו על התשובה, ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה, וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין, שנאמר (נצבים ל. א-א) וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִשְׁבַּת עַד ה' אֱלֹקֶיךָ גֹּרִי, וְשָׁב ה' אֱלֹקֶיךָ גֹּרִי.
^א דאיתא בבמדבר רבה (כא. א): לָכֵן אָמַר הֲנִי נִתֵּן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם, שעדיין הוא קיים, וכן הוא אומר (מלאכי ב. ה) בְּרִיתִי הָיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשְׁלוֹם.

ועל זה מפרש שם במתנות כהונה וז"ל: שעדיין הוא קיים. לפיכך הווי"ו קטיע ושל תיבת בריתי 'שלום', כדאיתא בגמרא (קידושין טו. א), קרי ביה שְׁלוֹם. או יש לומר מדכתיב הכא שְׁלוֹם, והתם כתיב הַחַיִּים וְהַשְׁלוֹם. ובמאמר התחייה להרמב"ם מצאתי זה לשונו, ואמרו במדרש, כי כשבאו עליי להרגו פֿרחה נשמתו מפחדם, ונשאר כמת והניחוהו, ונפשות נדב ואביהווא שהיו עדיין משוטטות שם, הרגישו בדבר, והחזירו לו נפשו בעוד חם, וְהָיָה. ואחר שיצתה נשמתו, הרי קיבל דינו מגזירת אדם [הראשון], ועל כן היה ראוי שלא ימות עוד, עכ"ל.

^ב בוזהר הקדוש בפרשתו (דף ריז.). וְזֶא עֲלָא הָכָא, וְהָכִי הוּא, דְּבִשְׁעָתָא דְּאִסְתָּלֵק (נדב ואביהווא) מִן עֲלָמָא, לֹא הוּוּ מְתֻסְמֵרִין תַּחַת גְּדִפֵי טַרְגָּא קְדִישָׁא, מֵאִי טַעְמָא, בְּגִין דְּכְתִיב (במדבר ג. ד) וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם, דְּאִזְעִירוּ דִּיקָנָא

ער איז געבליבן נדב ואביהוא.

קמד

ובזה יוכן היטב דברי המדרש שאמרו דלכן נתרשלו ידיו של משה, כדי שיבוא פנחס ויפול את הראוי לו. והיינו שעל ידי מעשה זו זוכה פנחס לענין בשורת הגאולה והחזרת ישראל בתשובה לעתיד לבא, שזה היה ראוי לפנחס לפי שורש נשמתו

יהיה איך שיהיה, [בזה יוכן מה שאמרו] כדי שיטול את הראוי לו, דאָס איז דער פֿשט [באומרס] "הראוי לו", [דהכונה על זה, ווייל מ'האָט אים געדאַרפט האָבן פאַר אַ מַבְשֵׁר אויף די גְּאוּלָּה]. [ובזכות זכות מצוה זו שקינא קנאת ה' בהריגת זמרי, הוא שזכה ונעשה ראוי לזה, (וכדלהלן באות קמח)].

קמה

הקדמה לשוב קושיא טו

במה שאמרו תשבי יתרן קושיות ואיבעיות, הקשו [בוהר] דהלא לעתיד יהיה משה רבינו עמנו, ולמה יצטרכו לאליהו שהוא יתרן הקושיות. ותירצו כי משה רבינו יהיה המדבר בשם ה', ואליהו יהיה המתורגמן שישמיע ויקריא דברי משה אל העם

[ולבאר עוד] פאַרוואָס דאָס איז.

די וועלט פרעגט דאָך די קשײַא²¹ [על מה שאמרו דורשי רשומות, כל תיקו שבגמרא הוא ראשי תיבות] תשבי יתרן קושיות ואיבעיות²², [והלא לעתיד] דעמאַלטס איז דאָך משה רבינו וועט דאָך מיטקומען²³, [ואם כן] פאַרוואָס זאָל נישט ענטפערן משה רבינו אליין. זאָגן זיי דער פֿשט²⁴, מ'מיניט [אַז לעולם] אַלעס וועט קומען טאַקע פון משה רבינו'ן, נאָר ער [אליהו] וועט זיין [דער מתורגמן, וכעין] אַזוי ווי ס'איז [געווען ביציאת מצרים] נאָהרן אַחיקָה יְהִיה נְבִיאָך²⁵ [וארא ז, א].

דמלכא, דהא אינון לא אתחזון לשמשא בכהונה רבה. בשעתא דקני פנחס על ברית קדישא, ועאל בגו כמה אוכלוסין, וסליק לון לגיפין על רומקא, לעיניהון דכל ישראל, כד חמא [פינחס] שבטא דשמעון בכמה אכלוסין דאתו לגביה, פרחא נשמתיא מניה, ותרין נשמתי דהוו ערטיאין בלא דוכתא, אחקריבו בה ואתפלילו פחדא, ואתהדרת נשמתיא כלילא רוחא דאתכליל בתרין רוחין, ואתתקפו ביה, כדין וווח דוכתייהו למיהוי כהנא (רבא) מה דלא (אתחזו) מן קדמת דנא. ועל דא כתבי (איוב ד, ז) זכר נא מי הוא נקי אבד, דלא אתאבדי בההיא שעתא, ולא אבדי רוחיה כד פרחא מניה. ואיפה ישרים נכחדו (שם), אלין בני אהרן, דאתהדרו לעלמא, מה דאבדי בחייהון. ועל דא כתיבי ביה בפנחס בן בן, תרי זמני, פנחס בן אלעזר בן. - [ועיין עוד בדברי הוזהר פרשת צו, המובא להלן בסמוך].

²¹ ועיין קושיא זו בקדושת לוי (ליקוטים, ד"ה תיקו) וז"ל: תיקו הראשי תיבות תשבי יתרן קושיות ואיבעיות. ובהשקפה ראשונה יש לדקדק, הא זה יהיה הכל אחר ביאת הגואל במהרה בימינו אמן, ולמה יתרן אליהו הקושיות והאיבעיות, הא יעמוד משה רבינו שנתן לנו התורה והמצוה, ולמה לא יתרן הוא הקושיות והאיבעיות. [ועיי'ש תירצו. ועיין עוד בבית אלקים להמב"ט (שער היסודות פרק ס, ד"ה ועדיין צריך), ובשו"ת חתם סופר (ח"ו סימן צח)].

²² כמובא בתוספות יו"ט (עדות ח, ז) דתיקו שאמרו בגמרא היא נוסריקון תשבי יתרן קושיות ואיבעיות. וכן כתב החיד"א בפתח עינים (עדות שם) ובעין זוהר (ת, לו) בשם ספר הקנה, ובשם הקדמת הרמב"ם על המשנה (כתב יד). ועיין בגמרא מנחות (מה), פרשה זו אליהו עתיד לדורשה.

²³ כמבואר בדברים רבה (ג, יז): אמר ליה הקב"ה, משה, חייך כשם שנתת את נפשך עליהן בעולם הזה, כך לעתיד לבא כשאביא להם את אליהו הנביא, שניכם באין כאחת וכו'.

²⁴ בס"ג אחרי-הגדול תשכ"ז (לשון קדשו צט ח"ב, אות קעז) הזכיר רבינו זאת בשם הוזהר הק' (וכמובא לשון רבינו שם, להלן בהערה יט).

וז"ל הוזהר הק' בפרשת צו (ברעיא מהימנא דף כז-כח): תנאים ואמוראים, אתון דמסטרך דמדות דקדושא בריך הוא אתיתו, דטרחתון סגי לנקא פרתא דילי דאיהי חלקה, מאלין קליפין דערב רב, קושין בישין, דלית לון תירון ולא פרוקא וכו', אלא אתמר תיקו בהון. וכל תיקו דאסורא לחומרא, ואיהו תיקו חסר ו', דלית ליה 'תיקון'. חסר נון דאיהי עלמא דאתי, דתיקו דעלמא דאתי, שתיקה. כגון (מנחות כט): שתוק כף עלה במחשבה. ◊

ער וועט זיין דער מבשר, [און] ער וועט עס איבערטייטשן, ער וועט זאגן פארן עולם, פאר די וועלט, פארן כלל ישראל. ער וועט עס איבערזאגן, און ער וועט עס מודיע זיין.

אבער דער מקור וועט זיין טאקע פון משה רבינו, 'דעמאלטס' אויכעט [לעתיד לבא].

קמו

ער [אליהו] וועט זיין וקרא [לפני העם]¹, די אלע מקראות וועט ער קורא זיין לפני העם, וועט ער קורא זיין די אלע זאכן, דעס וואס משה רבינו האט געזאגט².

קמו

איבערדעם זאגט מען תשבי יתרון, ווייל ער וועט זיין טאקע דער מתרון, מפיו וועט מען עס הערן [דעם תירון]. אבער קומען וועט עס קומען פון משה רבינו. אזוי טייטשן זיי, אזוי זאגן זיי דאך אלע³.

ואית קושין דאינון לבושין דהלכה וכו', ואתון פסקין לון בכמה פסקות, ולבתר מתקנין ומפרקין לון בכמה פרוקין. ואי חסר שום פסק ממתניתין, כמה דאוקמוהו זה חסר מן המשנה, אתון מתקנין לון וכו'. ואי ייתי טפש ויפיק שום ביש על ההוא אומנא דתתיד לבושין, וימא וכי אורייתא אייהי חסר וכו', ואיך חסר מן המשנה. אתון תימרון ליה, דוק ותשכח חתיכה, ותשכח לה מעורבת בשאר פסקות ומשניות, דאורח אומנא למחתך לבושין בכמה חתיכות, ותלמיד דלאו איהו בקי למקשר ההלכה באלין חתיכות, מתחלפי ליה פסקות וקושין ולא אשכח לון פרוקא, עד דיייתי אומנא ופרק לון כל אלין ספקות דלהון. בההוא זמנא, הלכה דאיהי ברתא, סליקת קדם מלכא, שלימא בכלא, בגופא בלבושא ובתכשיטה, ואתקיים בה (נח ט, טו) וראיתיה לזכור ברית עולם. ולזמנין אית לאומנא תלמיד בקי, דישדר ליה לתקנא לון. קמו בלהו ואמר, ודאי אנת הוא אומנא, רעיא מהימנא, דאתמר בך (אבות א, א) משה קבל תורה מסיני, ומתמן ואילך בלהו תלמידים אינון דילך, מן יהושע עד סוף כל דרין. הדא הוא דאמר (שם) ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לגביאים, עד סוף בלהו. תלמיד בקי דילך מאן הוא, הא חזינא דאתמר, הכל יחא מונח עד שיבא אליהו. אמר לון, ודאי הכי הוא, דאיהו תלמיד חביר, דעליה אתמר (פינחס כה, יא) בן אהרן הכהן (כמו שנתפרש ברברי הוורר שפירשתן המובא לעיל בסמוך, ואליהו הוא פינחס). בגוונא דאתמר באהרן (שמות ד, טו) הוא יהיה לך לכה, הכי נמי בריה יהיה לי לכה, דאיהי אורייתא דבעל פה. בגין דהיכי דהוינא בקדמיתא כבד פה וכבד לשון, והכי יוקים לי קודשא בריך הוא כבד פה, באורייתא דבעל פה, וכבד לשון באורייתא שבכתב, דלא יימרון אליו דלא אשתמודעין לי, אחרא איהו. ואלהו הוא יהיה לי לכה. ייתי לתקנא כל אלין ספקות, ולפרקא לון.

" ופירש שם רש"י: יהיה נביאך. כתרגומו מתורגמן, וכן כל לשון נבואה, אדם המכריז ומשמיע לעם דברי תוכחות, והוא מגזרת נבי שפתיים (ישעי נז, יט) וכו', ובלע"ז קוראין לו פרידיג"ר.

וד"ל הרמב"ן (וואר א, יא): וה' אמר אליו ראה נתתיך אלקים לפרעה [ואהרן אחיך יהיה נביאך], כי אתה תבוא לפניו עם אהרן, ושם תצוה את אהרן, ולא ישמע פרעה דברך, ואהרן בשליחותך ישמענו דברך. כאשר האלקים מצוה לנביא, והנביא משמיע דבריו ומוכיח בהם.

¹ יש לעיין לאיזה פסוק או מאמר הוא כוונת רבינו בכאן.

² וז"ל רבינו בס"ג אחרי ושבת הגדול תשכ"ז (לשון קדשו צט ח"ב, אות קעז-קעח): שטייען שטייט דאך אין זוהר הקדוש. [דהנה] לכאורה [קשה דהלא] משה רבינו וועט דאך זיין [לעתיד לבא, ואם כן] וואס דארף מען אליהו [לתרץ האיבעיות, וכמו שנומז בבלת "תיק" שבגמרא, דהוא אר"ת תשבי יתרון קושיית ואיבעיות, אַלדינגס וועט אליהו פארענטפערן. ס'וועט דאך זיין משה רבינו. זאגט ער [בוורה קין], דער אמת וועט זאגן משה רבינו. [ואליהו] ער וועט נאך זיין בשליחותו [של משה], ער וועט נאך זיין דער דברן, ער וועט עס פירן. ער וועט מבשר זיין, און ער וועט איבערזאגן [דבריו של משה] פאר אידן, זיין דער מתורגמן. אבער דער עיקר וועט טאקע זיין משה רבינו. איבערדעם זאגט ער וידבר ה' אל משה "אחרי" מות שני בני אהרן, נאכדעם [לעתיד] וועט זיין אליהו [שהוא נבד ואביהו עזמן, וואס] אליהו וועט איבערזאגן [דבריו של משה], און דורכדעם וועט דער בורא כל עולמים וידבר אל משה גם לעתיד]. דער וידבר [ה' אל משה] איז א פסוק אויף לעתיד גאָר, ס'איז גאָרנישט אויף דעם [על הנאמר באותה שעה], דער פסוק איז גאָר עפעס אנדערש.

³ ועיין בדברי יואל תניינא (שופטים עמוד קמ) מה שמפרש בזה את הפסוק נביא מקרבך מאחיד קמני וגו'.

קמח

ישוב קושיא יג"ד

כדי שיוכה פינחס לדבר גדול כזה לעתיד, הוצרך לזה שיעשה מצוה זו לקנא קנאת ה', ולכן כדי שיטול פינחס את הראוי לו נתעלמה הלכה ממשה (וכדלעיל)

ממילא האט מען אים געברויכט האָבן [אויף] לעתיד.

נו וויאזוי קאָן מען זוכה זיין צו אַזאַ גרויסע זאַך, האָט ער געדאַרפט האָבן 'דיי' מַצְיָהּ [לקנא קנאת ה'. ולכן] האָט דאָס נישט געקענט טון [אן אנדערער], האָט מען מן הַשָּׁמַיִם דאָס [געפירט אַזוי, דבאותה שעה נתעלמה הלכה זו ממשה] (וכדלעיל באות קמד).

קמט

והיה זה בבחינת נזרָא עֲלֵיָהּ, וכעין המבואר במדרש תנחומא לענין מכירת יוסף וחטא אדם הראשון, ומובא זה גם ברמב"ם. והיינו דאין הכוונה שעבור החטא בא העונש, אלא דבמקום שצריך להיות איזה דבר הנראה כעונש, ואין המדה להביא עונש בלא פגם, מומינים מן השמים איזה פגם, כדי שיוכל לחול אותו ענין הצריך להיות

אַזוי ווי ס'איז געווען [כמה פעמים בחינת] נזרָא עֲלֵיָהּ על בְּנֵי אָדָם (תהלים סו, ה), ס'שטייט מ'האָט [זיין] גאָר געברענגט צו חַטָּאִים, ווי דער מדרש תנחומא זאָגט^{כא} [על הפסוק] וְיוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרַיִם (וישב לט, א), אַז די גאַנצע מְכִירַת יוֹסֵף [איז געווען] ווייל ס'האָט אַזוי געברויכט צו זיין [שירדו למצרים, נאָר] ס'איז געווען אַן עלילה [מן השמים להזמין להם איזה חטא], ווייל ס'האָט געברויכט צו זיין [בכל אופן, שירדו בני יעקב למצרים]. [און] אַזוי ווי די גאַנצע [ענין פון] מיתה, זאָגט דאָך דער מדרש [תנחומא] דאָרטן [אַז דאָס] האָט געברויכט צו זיין, און מ'האָט [עס נאָר] אָנגעהאַנגען אין חטא אדם הראשון, מ'האָט אים צוגעפירט אַן עין.

און דער רמב"ם^{כב} ברענגט דאָך [אויך אַזוי, ער] איז עס אויכעט מִסְבִּיר^{כג}.

קנ

ועל אופן זה ביאר האור החיים הק' ענין עשרה הרוגי מלכות, דמבואר בדברי חזו"ל דלפי שנהגה ר' עקיבא קצת בעת שדרש לפני ששים רבוא, לכן נהרג בין עשרה הרוגי מלכות. ובודאי שאין מגיע עונש גדול כהריגה על ענין כזה, רק שהיה זה סיבה לתלות בו אותו ענין שהיה צריך להיות בלאו הכי, מפאת טעמים נסתרים וגבוהים, להיות למגן ולצנע לדורות ישראל

דער אור החיים הקדוש שמועסט דערפון אויף אַ פּלאַץ^{כד} באריכות, [ומבאר וואָס] ס'שטייט^{כה} [ביי] רבי עקיבא ווען מ'האָט אים גע'הרג'עט, האָט ער מתאונן געווען [על

^{כא} בתנחומא וישב (סימן ד): וְיוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרַיִם (וישב לט, א). זה שאמר הכתוב (תהלים סו, ה) לָכֵן חָזוּ מַפְעֵלוֹת אֱלֹקִים 'נזרָא עֲלֵיָהּ' על בְּנֵי אָדָם וכו'. בא וראה כשברא הקב"ה את העולם, מיום הראשון ברא מְלָאךְ הַמָּוֶת וכו', ועלילה נתלה בו שהוא הביא את המיתה לעולם וכו'. וכן הוא אומר ביוסף וכו' בשביל כתונת פסים גרם לכל השבטים לירד למצרים. וא"ר יודן, היה הקב"ה מבקש לקיים גזירת יִדְעָ תִּדְעָ (לך טו, יג), והביא עלילה לכל דברים אלו וכו' וירדו למצרים ופרעו את השטר, לכן נאמר וְיוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרַיִם, הָיָה נזרָא עֲלֵיָהּ וגו'.

^{כב} בפירוש המשניות (ברכות ט, ה), עיין שם.

^{כג} וז"ל רבינו ביואל משה (ב, יט): יכול להיות בצדיק גמור שבא חטא על ידו, אף שאינו ראוי לכך, אלא שהיא עלילה מהקב"ה, בשביל שאותו העונש הבא על חטא זה, הוכרח להיות גם בלאו הכי, מטעמים שראתה חכמתו יתברך שמו, אבל אין המדה לעשות ככה בלא עון, לכן מעליל הקב"ה להביא אותו החטא על ידו, כדי שייצא לפועל אותו העונש שבאלו הכי מוכרח שיהיה כן וכו'. וכבר הביא זה גם הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות סוף ברכות. וככה היו כל החטאים שנאמרו באבותינו הקדושים ובנביאים, שה' אָנָּה לִיָּדָם בשביל איזה טעם שהיה צורך בדבר, וכבר כתבו כן הראשונים ז"ל. [ועיין עוד שם באורך].

^{כד} באור החיים הק' ריש פרשת אחרי (טו, א) כתב בתוך הדברים וז"ל: כבר הודעתך שהגם שיחפרו ה' הַמִּתָּה לחסידיו לסיבה נעלמת לידוע תעלומות, נפלאים ורמות, צריך שיהיה לצדיק כל שהו מהדברים אשר לא טוב עשות, כדי שדרך שם ישלט בהם הדין, וכבר הארכתי בענף זה. צא ולמד ממה שמצא רבי עקיבא טעם

שנהרג] כמחללי שבתות, האט מען אים געזאגט [אז דאס איז] ווייל ער האט אַמאָל גע'דַרְש'נט צווישן ששים רבוא אידן, און ער האט הנאה געהאט.

זאָגט ער [באור החיים הק', להקשות] נו און פאַר איין וואָרט הנאה פאַר ששים רבוא אידן, פאַר אַזאַ חטא קומט מיתה?

זאָגט ער, ווייל [לעולם] דאָס איז נישט געווען וועגן דעם, [אלא בשביל טעמים נעלמים הידועים לידוע תעלומות, בענין עשרה הרוגי מלכות]. נאָר ס'איז 'דאָך' נישט די מדה [לעשות ככה בלא איזה חטא, און] די עשרה הרוגי מלכות האָבן געברויכט צו זיין, אויף דעם איז דאָ אַ פֿונָה מִיּוֹתֶדֶת שטייט דאָך, ס'האט געברויכט צו זיין. נאָר ס'איז דאָך אָבער נישט די מִדָּה פון הקדוש ברוך הוא [אז] מ'זאָל אָפטון אַזאַ מין זאָך [מבלי איזה חטא, ולכן] מוז זיין אַ שטיקל פגם, אַז מ'זאָל [עס קענען] אָנהענגען.

אָבער נישט [אז] דער חטא האט דאָס גורם געווען, נאָר ס'מוז זיין עפעס. איבער דעם [שטייט] נוֹרָא עֲלִילָה עַל פְּנֵי אָדָם, אַזוי ווי מ'טייטשט מיט דעם.

קנא

ועל דרך זה היה כאן מה שנתעלמה הלכה ממש, ומה שמשח לא הרג את זמרי בעצמו. כי היה סיבה מן השמים, כדי שיטול פינחס את הראוי לו, [וכדי שבסיבה זו יתעלם מקום קבורת משה וכדלהלן]

יהיה איך שיהיה, על כל פנים דאָס האט אַזוי געברויכט צו זיין, נתעלמה ממנו הלכה, כדי שיבוא פינחס ויטול את הראוי לו.

[ולכן מן השמים נתעלמה אז הלכה זו ממש, והוא בבחינת נוֹרָא עֲלִילָה. וגם לאחר שהזכירו פינחס, הבין משה כי זה היה מן השמים, כדי שיבא פינחס ויטול את הראוי לו, ולכן אמר לו דאיהו ליהוי פרוונקא].

קנב

ישוב קושיא מו

ומה שאמר משה המשל של קריינא דא'נֶרְתָא, הוא כי הבין משה דהסיבה שנתעלמה ממנו הלכה הוא כאמור, וכדי שפינחס יהיה המבשר לעתיד, 'הקורא' ומתרגם לפני העם את דברי משה בשם ה'

[ובזה יבואר גם כן המשל כמה שאמר לו משה קריינא דא'נֶרְתָא, שבוה רָמַז לו הטעם שנתעלמה ממנו הלכה כדי שיבוא פינחס ויטול את הראוי לו, והיינו לפי שהוא עתיד להיות המבשר לעתיד לבא, וכן יהיה לעתיד מי שיהא 'קורא' את התורה לפני העם, ויבאר להם דברי משה (וכדלעיל באות קמו-קמז)].

קנג

ישוב קושיא מו

ומכל זה ראו והבינו הדור דיעה כי עתיד המקדש ליחרב, ויתארך הגלות, עד שעבור ירדת הדורות יצטרך אליהו הנביא לבוא ולבשר הנאולה, ולהחזיר את ישראל בתשובה

לאָמיר זען.

פאַרוואָס האָט [מען] פינחס געדאַרפט נעמען [צו] ווערן אַ מְבַשֵּׁר, [לפי שמחמת אורך

להריגתו, לצד ששמח לבו בדרשתו תוך ס' ריבוא כאמור בדבריהם. וקשה הלזה יתחייב אנוש מיתה משונה, אם כן פקע כלילא דוורדי מכל עושי טוב ולומדיה. אלא דזה הוא 'דרך' שממנו ישלש בו הדין, ולעולם סיבת מיתתו יקר בעיני ה' המותה לעשרה הרוגי מלכות, למגן וצניח לדורות בני ישראל.

^{כה} כן איתא במכילתא (משפטים פ"ח, ד"ה אם ענה תענה), ובאבות דרבי נתן (פרק לח משנה ג), על ר' שמעון בן גמליאל. אבל באור החיים הק' הביא כן על רבי עקיבא, וכנראה היה לו איזה גירסא כזה. ועיין עוד ענין זה בשנינויים בתנא דבי אליהו (פרק ל), ובמסכת שמחות (פרק ח).

הגלות וירידת הדורות, יצטרך אליהו הנביא להחזיר את ישראל בתשובה בעת הגאולה. ואם כן ממעשה פנחס] האָט מען שוין געזען דעם חורבן [בית המקדש, ואורך הגלות].
ווייל ווען ס'איז נישט קיין חורבן, אַז ס'איז זכּו, העט מען נישט געברויכט אַלְיָהוּ, און משה רבינו העט גיווען געגאַנגען שוין אַליין קיין ארץ ישראל, אַזוי ווי כ'הָאָב פריער געזאָגט¹² [בביאור דברי המדרש בענין הפסוק] בְּנוֹת צִעְדָּה עָלֵי שׁוּר [שעמד הירדן כחומה לפני משה ואהרן שלא יכנסו לארץ, כדי שיהיו בנות צלפחד יורשת מכאן ומכאן].
[והביאור בזה] אַזוי ווי כ'הָאָב פריער געזאָגט אַז דאָס איז הָא בְּהָא תְּלִיא, [ווייל אלמלי] אַז ער [משה] האָט געדאַרפֿט צו קומען [לארץ ישראל], ברויך מען נישט האָבן די אַלע זאַכן.

קנר

ועל זה געו בולם בבביה, על הבכיה לדורות של חורבן בית המקדש ואורך הגלות
דאָס איז דער פֿשט קאָן זיין אין די גמרא [סנהדרין] (שבקושיא טז).
אַזוי ווי ס'איז געווען רפּו יָדִיו, האָט מען דאָך שוין פֿאַרשטאַנען פֿאַרוואָס, [ווייל] ווי קען דאָס עפעס זיין ביי משה רבינו'ן נתעלמה ממנו הלכה, נו ממילא די וואָס זיי האָבן שוין פֿאַרשטאַנען, די בְּנֵי תְבוּנָה, די בְּנֵי בִינָה האָבן שוין פֿאַרשטאַנען אַז דאָס איז עפעס נישט בַּחֲנָם, מסתמא איז דאָס עפעס באַשערט פֿאַר פֿינְחָס'ן, [און] פֿאַרוואָס איז 'אים' באַשערט אַזוינס, – זיי האָבן דאָך געהאַט די גרויסע בְּכָנָה, זיי האָבן די גרויסע יָדִיעָה געהאַט, זיי זענען דאָך אַלע געווען נְבִיאִים¹³, – האָבן זיי פֿאַרשטאַנען [אַז] דאָ וועט שוין נאָכקומען [דער חורבן ואורך הגלות].
אַז מ'ברויך האָבן [פנחס] פֿאַר אַ מְבַשֵּׁר, וועט דאָך שוין זיין אַ חורבן, [ממילא] איז געווען וְהָמָּה בָכִים, איבערדעם האָבן זיי געוויינט אויפן 'ענין' [החורבן והגלות].
אַזוי ווי ס'איז געווען ביי די מְרַגְלִים [וַיִּכְבּוּ הָעָם בְּלִילָה הַהוּא] [שלח יד, א], [און] ס'הָאָט גורם געווען אַ בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת¹⁴, [וכעין] זה היה בכאן באופן אחר, שהם בכו בְּכִיָּה ראויה, על החורבן ואורך הגלות לְדוֹרוֹת].

קנה

ישׁוב קושיא יז-ח

וזהו שנאמר וְהָמָּה בָכִים פִּתַּח אֹהֶל מוֹעֵד, כי הבכיה היה על פתח
אהל מועד שננו, ועל פתח בית המקדש שהיה עתיד ליחרב בעונות הדור
[ולזה אמר הכתוב] וְהָמָּה בָכִים פִּתַּח אֹהֶל מוֹעֵד, זיי האָבן געזען [כי האהל מועד
והמקדש] דאָס וועט אַלעס חרוב ווערן.
ס'איז טאַקע [היצט] דאָ אַ מְשָׁכָן, און ס'איז דאָ אַלעס, אָבער דאָס וועט אַלעס נִגְזַז

¹² בחלק הדרוש הנדפס בחלק א' של הקונטרס.

¹³ בשעה שעמדו על הר סיני ושמעו אנכי ולא יהיה לך. ואם כן היו כולם בעלי השגות גדולות.
וז"ל הפרקי דרבי אליעזר (סוף פרק מא): כל אותו הדור ששמעו קולו של הקב"ה בהר סיני, זכו להיות כמלאכי השרת, ולא משלו בהם לא כנים ולא ראו קרי בחייהם, ובמותם לא שלטה בהם רמה ותולעה, ואשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא, ועליהם אומר הכתוב (תהלים קמד, טו) אֲשֶׁר־יִהְיֶה הָעָם שְׂכָכָה לוֹ.

¹⁴ כמבואר בגמרא סוטה (לה): וְתִשָּׂא כָל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ [וְהָעָם בְּלִילָה הַהוּא]. אמר רבה אמר רבי יוחנן, אותו היום תשעה באב היה, אמר הקב"ה, הן בכו בכיה של חנם, ואני אקבע להם בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת. [וכן הוא בגמרא תענית (כט.) וסנהדרין (קד.)].

ווערן, (ביז) אפילו דאָס פֿתח. און די פֿתֿי מִקְדָּשֹׁת וועלן חרוב ווערן, [ומפאת זה] וועט מען דאַרפֿן האָבן אַלֵּיהוּי'ן פֿאַר אַ מְבִשֵּׁר.

דאָס איז דאָךְ האַ בְּהָא תִּלְיָא, פֿון דעם גאַנצן ענין וואָס ס'איז געווען נִתְעַלְמָה מִמֶּנּוּ הִלְכָּה, האָבן זיי פֿאַרשטאַנען וואָס דאָ 'קומט נאָך'.

דאָס איז געווען די בְּכִיָּה, איבערדעם זאָגט ער וְהָמָּה בָּכִים 'פֿתח אהל מועד', טאַקע דאָרטן, ווייל זיי האָבן געזען אויף 'דער' טיר, אויף דער הייליגער טיר וואו מ'גייט אַרײַן אין בית המקדש, אויף דעם פֿתח אהל מועד האָבן זיי געוויינט.

קנו

ואפשר עוד שהמה ראו והבינו ברוח קדשם גם מה שיהיה בדור האחרון, שדרך כניסת המקדש והכותל המערבי יומסר בעוונות הדור תחת ידי הרשעים האפיקורסים, ויהא נעשה מקום פריצות בעוה"ד

ס'קאָן נאָך זיין נאָך ווייטער [גרמז בזה].

זיי האָבן אַ קוק געגעבן נאָך, [וראו] וואָס ס'וועט זיין 'שפּעטער' [בזמן הגלות] מיטן מקום המִקְדָּשׁ, צי [בדור האחרון] מיט דער פֿתֿל המַעֲרָבִי, זיי האָבן געזען 'וואָס' דאָ וועט אַלץ זיך טון, [אַז ס'וועט זיין] שוועלִים הִלְכוּ בוֹכִים. דאָס איז געווען אַ ביטערע בְּכִיָּה געוועזן.

קנו

סיום ישוב קושיא מז"ח

איבערדעם זאָגט דער פסוק וְהָמָּה בָּכִים, גֵּעוּ כּוֹלָם בְּבִכְיָה, אַז זיי האָבן שוין דאָ געזען וואָס דאָ קומט נאָך פֿון דעם אַלעמען וואָס כ'האָב דאָ געזאָגט פריער. זיי האָבן שוין דאָ געזען דעם גאַנצע ענין, איז געווען גֵּעוּ כּוֹלָם בְּבִכְיָה.

קנח

הקדמה לשוב קושיא יט"ב

מבואר בגמרא סוטה, מפני מה נסתתר קברו של משה, מפני שגלוי וידוע לפני הקב"ה שעתיד בית המקדש ליחרב ולהגלות את ישראל מארצם, שמא יבואו לקבורתו של משה ועמדו בבכיה ויתחנו למשה שיתפלל בעדם והוא מבטל את הגזירה

די גמרא זאָגט אין סוף פרק קמא דסוטה (דף י"ד), אין [גירסת] עין יעקב איז דאָרטן דאָ אין די גמרא, מפני מה נסתתר קברו של משה רבינו, ווייל גלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא שעתיד בית המקדש ליחרב און אידן וועלן גיין על קברו, ויבכו 'עֲמוּד לִגְאֻלָּנוּ', ועומד משה וגואלם. איבערדעם איז נסתתר געוואָרן [מקום קבורתו].

כט וכמו שהאריך רבינו בס"ג קרח תשכ"ז [לשון קדש ד ח"ד, אות קעב-קפד], ובעל הגאולה ועה"ת (סימן קו) ברמז זה הפסוק, שמתאונן על מצב הדור [כשהרשעים הציונים כבשו אָז את מקום המקדש]. ועיין עוד קרוב לזה ובאופן אחר קצת בס"ג דברים תש"ו [לשון קדשו קנה, אות יב-לא].

ג' גמרא סוטה (יד.) לפי גירסת העין יעקב (אות נד) [וכן הובא זה בהגהות הב"ח שם]: ואמר רבי חמא ברבי חנינא, מפני מה נסתתר קברו של משה מעיני בשר ודם, מפני שגלוי וידוע לפני הקב"ה שעתיד בית המקדש ליחרב ולהגלות את ישראל מארצם, שמא יבואו לקבורתו של משה באותה שעה, ויעמדו בבכיה ויתחנו למשה, ויאמרו לו 'משה רבינו עמוד בְּתִפְלָה בְּעֲדֵינוּ', ועומד משה ומבטל את הגזירה, מפני שחביבים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם. שכן אתה מוצא בשעה שהיו ישראל במדבר וסרחו במעשיהם ועשו העגל, קצף הקב"ה על ישראל ואמר למשה (עקב ט. יד) הֲרָף מִמֶּנִּי וְאֶשְׁמִדֵם, כמה צדיקים היו באותו הדור, וכמה חסידים, משה, ואהרן, ויהושע, אלדד, ושבעים זקנים, ושאר חכמים ותלמידים, ולא עשה בשבילם, ולא ביטל הגזירה אלא בשביל משה.

קנט

וביאר בשבות יעקב, דהוא עבד שבאמת יש הכרח וטובה לישראל בענין גזירת הגלות, שעל ידי זה שפך חמתו על עצים ואבנים, וניצולו ישראל מירי כליה ח"ו

פרעגן זיי דאך די קשיא^א, נו פארוואס טאקע [זאל מען נישט קענען גיין].

[ותירצו, ווייל] מ'האט אבער געזען אז ס'טויג נישט [אם ידחקו את הגאולה קודם זמנה, כי יש הכרח בגזירת הגלות להצלתם של ישראל, שע"ז שפך הקב"ה חמתו על עצים ואבנים ולא היה כליה ח"ו לישראל].

קס

דער ייטב פנים זאגט אן אנדערע בחינה^ב.

אָבער אזוי אויפן אָרט [על העין יעקב] זאָגן זיי די מפרשים^א פאָרוואָס, ווייל מ'האָט געזען ס'איז נישט גוט [אם יכריחו את הגאולה, ווייל] ס'מוז זיין [דער] שפך חמתו על העצים ועל האבנים, דאָס גלות פעלט אויס [לעת עתה] דורכ'ן חטא. [והיה גלוי וידוע לפניו כי] ס'וועט נישט זיין בשלימות [דער מצב הדור, וממילא] אז ס'וועט זיין פאָר דער צייט, איז נישט גוט, איז נאָך אַרגער, העט נישט געטויגט.

קסא

והיוצא מזה כי טעם העלמת קבורת משה, הוא כדי שלא ידחקו את הקץ להקדים את הגאולה לפני זמנה

יהיה איך שיהיה, אָבער דורכדעם איז נסִתֵּר געוואָרן קברוֹ של מֹשֶׁה, [כדי] אז מ'זאל נישט ברענגען די גאולה פאָר דער צייט, אז מ'וועט דאָרט קומען און מ'וועט וויינען. אזוי ווי ס'שטייט דאָרט אין די גמרא.

קסב

ישוב קושיא יט-ב

ובזה יוכן דברי המדרש, דלפי שנתעצל משה בהריגת זמרי, לכן לא ידע איש את קבורתו. דהכונה שטעם אחד הוא לשניהם, כי לכן לא הרג משה את זמרי, כדי שיטול פינחס את הראוי לו, לבשר את הגאולה ולהחזיר את ישראל בתשובה. אשר מכל זה ראו והבינו את אורך הגלות, שהוא הכרח לכפרת ישראל. ומטעם זה גם כן נתעלם קבורת משה, עבוד שיש הכרח בהגלות לצורך הצלת ישראל, ולא יקדימו את הקץ לפני זמנה

איבערדעם, היצט פארשטייט מען שוין דעם מדרש (שבקושיא יט-ב).

ולפי שנתעצל משה, פאָרוואָס איז ער נתעצל געווען, כדי שיבוא פינחס ויטול את

^א בעיני יעקב על הע"י שם: ועומד משה ובטל הגזירה. ואם תאמר בטל הגזירה, ומה בכך. יש לומר כדאיתא בקידושין (לא): דדריש אבימי, מ'מור ל'אסף אלקים באו גוים בנחלתך (תהלים עט, א), שאמר אסף שירה על שכיילה הקב"ה חמתו בעצים ובאבנים שבכיתי, שאלמלא כך לא נשתירי שריד ופליט מישאל, כפירוש רש"י שם. [וכן מובא ענין זה בדברי יואל בשם העין יעקב].

^ב בייטב פנים להושענא רבה (דרוש ראשון): ונראה לי על פי דאיתא בסוף פרק קמא דסוטה, בעין יעקב, וכן גרס [בהגהות] ה"ב בגמרא, מפני מה נסתר קברו של משה מעיני בני ישראל, מפני שגלוי וידוע להקב"ה שעתיד בית המקדש להחרב וישראל יגלו מארצם, שמה יבואו לקבורתו ויתחננו עמוד בתפילה בעדינו, ועומד משה ומבטל הגזירה כו', עיין שם. והוא משולל הבנה, הא יהיו שואלין כהוגן, ומדוע הסתיר את קברו מהם. והפשוט, כי היה צריך לשפוך חמתו כו' [כמבואר בעין יעקב]. אבל עוד דברים בגו, על פי מה שפירשו המפרשים [דברי המשנה] (אבות ב, יג) וכשאתה מתפלל אל תעש תפילתך קבע, פירוש להתפלל בשביל עצמך למלא מחסורך, כי אם רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא, כלומר בעבור הנוגע אל כבודו של המקום ב"ה, כי בכל צדקתם לו צר (ישעי' סג, ט), ואין שמו וכסאו שלם (תחומא תצא סימן יא) וכו'. ואילו היו ישראל בוכים שמשם יתפלל למענו ית', היו שואלין כהוגן, אבל גלוי וידוע לפניו שעתידין לומר עמוד בתפילה 'בעדינו' דייקא, וזה אינו כהוגן, לכן הסתיר קברו מעינינו.

הראוי לו, און וויאזוי האָט מען געדאַרפט האָבן פינחס את הראוי לו, פאַרוואָס האָט מען געדאַרפט האָבן צו דעם פינחס זה אליהו, האָט מען דאָך געדאַרפט האָבן ווייל ס'וועט אויסזען [דער מצב הדור אז] ס'וועט זיין לא זכו, און ס'וועט זיין חורבנות. [און] מהאי טעמא ווייל ס'וועט זיין חורבנות און ס'וועט זיין גלות, אז מ'וועט מוזן אַנקומען צו פֿינחס'ן, מהאי טעמא איז געווען נסתתר קברו, דאָס איז [דער] לכך וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ.

[ווייל] דאָס איז דאָך דער זעלבער טעם, [דעס] פאַרוואָס ס'איז נסתתר קברו של משה, מיט דעם וואָס ער איז דאָ נתעצל געווען, דאָס איז הא בְּהָא תְּלִיא. איז דאָס איין טעם.

קסג

וללמדך שצריך אדם להיות עז כגמר וקל כגבי ורין כגבי לעשות רצון קונו. דלפי שנתעצל משה, היה זה סיבה בבחינת נורא עליה, שיוכל להיות כל הענין שיתעלם קבורת משה, ויטול פינחס את הראוי לו איבערדעם זאגט ער ווייטער, ללמדך, אז דאָס איז געווען בעצם אַ חטא, [ווייל] מ'דארף זיין קל פֿנָשֶׁר, [שהרי באמת] ער האָט נישט געדאַרפט מתעצל זיין נאָר [זיין] קל פֿנָשֶׁר וְרִץ פֿצָבִי, ומהאי טעמא איבערדעם אז ער האָט יאָ מתעצל געווען, איז עפעס דאָ אַן ענין, איז עס נישט בְּחִנָּם [אלא בשביל סיבת בחינת נורא עלילה, כדי שיטול פינחס את הראוי לו].

איז עס פאַר דעם זעלבן טעם וואָס וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ, ווייל אַלְיָהוּ האָט געברויכט צו נעמען [את הראוי לו]. איבערדעם איז דאָס טאַקע דער זעלבער טעם [לשני הענינים האלו].

קסד

ישוב קושיא כא

ומסיים המדרש, מכאן את למד שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה. והיינו כי באמת אין מדה זו לדקדק עם הצדיקים נוהג תמיד, רק באופן שצריך להיות בחינת נורא עלילה, שהיה איוה פגם אצל הצדיק כדי שיוכלו לתלות בו איוה ענין המוכרח להיות, אשר הוא נראה כעונש פירט אויס דער מדרש, און לעולם [הגם שאמרן] הקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה. [ס'איז אָבער] נישט אַלעמאַל. אַמאָל איז פאַרקערט, [אז] כַּח תּוֹרָתָם איז מִגִּין אויף זיי, אז מ'איז נוהג [מיט זיי] בְּרַחֲמִים וְחֶסֶדִים נאָך מער [ווי מיט אַנדערע]. נאָר ס'קומט אַמאָל אויס וואָס מ'איז מדקדק כחוט השערה, דאָס איז אָבער נישט אַלעמאַל אַזוי.

קסה

קען זיין טאַקע, בְּכִי הָאֵי גִּנָּא אז [ס'איז בְּחִינָת] נורא עֲלִילָה על בְּנֵי אָדָם, אַ זאָך וואָס ס'ברויך צו געשען פונדעסטוועג²⁷, [נאָר ווייל] אָן אַ חטא איז עס דאָך נישט די מִדָּה אַז מ'זאָל אַזוינס טון, [אז הוא שמדקדקים עמהם כחוט השערה, אבל לא בשאר זמנים].

²⁷ פירוש: סיי ווי סיי.

קסו

[און דעס אַז] מ'זאָל משה רבינו זיין פון די גאנצע וועלט, וואָס ער איז געווען דער מנהיג ישראל אזוי שטארק, און אידן קוקן ארויס מ'זאָל מתפלל זיין [על קברו], און ער אליין וויל כסדר העלפן אידן, ס'העט נישט געקאנט זיין [שיסתירו את קברו בחנם, נאָר] עפעס אַ שטיקל פֿגם מוז זיין [דערצו], האָט מען געטראָפֿן דעם פֿגם וואָס ער איז געווען [בהריגת זמרי].

קסז

ולוה דקדקו בלשונם שמדקדק עם צדיקים 'כחוט השערה', והיינו שסני לבחינת נורא עלילה, אפילו איזה פגם דק שהוא רק כחוט השערה, ואין צריך שיהיה ח"ו עון גמור

הגם דאָס איז נישט געווען [קײן חטא מצדו], ס'איז דאָך נאָר אַ חוט השערה, וואָרן סוף כל סוף האָט דאָך עס אזוי געברויכט צו זיין. נאָר ווייל ס'איז דעך דאָך 'פאָרן אויג' איז עס אַ שטיקל פֿגם. און דאָס איז גענוג שוין, אַז ס'זאָל קאָנען געשען די סבה.

קסח

איבערדעם זאָגט ער 'מכאן' אתה למד שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים 'כחוט השערה', [והיינו דוקא כעין ענין 'שבכאן' דמיירן] ביי אַ זאָך וואָס ס'ברויך צו זיין [סײ ווי סײ], און מ'ברויך עפעס 'אָנצוהענגען' [באיזה פגם, בבחינת נורא עלילה], אויף 'דעם' איז גענוג אַ חוט השערה, נישט קיין גרויסע עֲבֻרֹת ברויך זיי צו טון פאָרדעם. איז גענוג אַ חוט השערה, ביי אַ זאָך וואָס ס'ברויך צו זיין^{לד}.

קסט

ובכל זה אתי שפיר קישור ושיכות כל דברי המדרש

על כל פנים דאָס איז דער קישור פון דעם מדרש, אַז דאָס איז האַ באַהאַ תּלִיָא, לפי שנתעצל משה [לא ידע איש קבורתו, ווייל] דאָס איז ביידע איין זאָך.

ריז

ברכת הקודש

דער בורא כל עולמים זאָל העלפן:

מ'זאָל די זכיה האָבן, מ'זאָל מיר זוכה זיין צו זען פֿגִּי הַמַּאֲרִים [של פינחס זה אליהו הנביא].

מ'זאָל הערן דעם 'קול מבשר ואומר' מפי אליהו, [כשיבוא] לַמִּבְשָׁרָא גְאוּלְתָּא. מ'זאָל מיר דאָס זוכה זיין, מ'זאָל מיר זיין פון 'די'.

^{לד} ועיין עוד בחינה כעין זה בתפלה למשה (תהלים פט טו, אות ג) וז"ל: על פי דברי הרב הגה"ק מוהר"ש זללה"ה מניקלשפורג, מה שפירש באמרם הקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה 'לטובה', ובאמת תרוייהו איתנייהו, דמדקדק על חסרון קל כחוט השערה, אבל מעורר [דין] רק כחוט השערה, כי די בזה. ומבואר בזהר חדש פרשת תבוא, אבא דרחימותא על בריה, נהים נהימותא סגי למלקיותא זעירין, והיינו שמדקדק מאוד למעט. [וכן הביא זה בשמו בישמח משה פרשת וישב בקצרה. ועיין עוד ביאורים על מאמר זה, בדברי יואל לשבת שובה (אות ח) ולמוצאי יו"כ (אות נב), ובדברי יואל לשמחת תורה (אות קכד)].

דער בורא כל עולמים זאל העלפן :
 ער זאל אונז ארויסנעמען פון דעם עומק הגלות.
 מאשפות דלוחינו תרומינו.

מ'זעמיר אין דעם דור פון עיקבא דמשיחא, אין דער ביטערער געוואלדטיגער
 הסתרה.
 השם יתברך יחוס וירחם עלינו, [ווען] מ'טוט סובל זיין די זמנים הקשים פון
 עיקבא דמשיחא.
 מ'זאל מיר נאך די זכיה האבן מ'זאל זיך מדבק זיין באמת ובאמונה אין בורא כל
 עולמים.

דער בורא כל עולמים זאל דערלייכטן די אויגן, מ'זאל גיין אין דרך האמת.
 מ'זאל זוכה זיין אז הימים האלו - וואס זיי קומען^{לה} - יתהפכו לששון ולשמחה,
 מ'זאל מיר זוכה זיין צו זען ישועת ה', [וביאת] מבשר טוב, למבשרא גאולתא.
 ס'זאל זיין טאקע בהתגלות כבוד שמים עלינו, במהרה בימינו אמן.

^{לה} שבעה עשר בתמוז בשנת תשכ"ז, חל ביום ג' פרשת מטות.

